

dobro služi namenu. Kontrola hitrosti je zadovoljiva, skorja vzdrži. Na srečo je dovolj prostora, da se v dolgem loku s previdnim bočnim drsenjem ustavim. Malo zatem prav tako strm, a vsaj pol krajši skok odpeljem že z rahlim občutkom varnosti. Samo še zoprn prehod iz stene na široko snežišče – in že smuči potonejo v razmočeno brozgo.

45 MINUT SMUČANJA

Sedaj je vseeno, če padem, če se odpnejo vezi, če hoče nahrbtnik v svojo smer. Naenkrat se zavem utrujenosti. Le mučno preskakovanje in dolge vožnje v levo in desno krajšajo razdaljo do mesta bivakiranja.

Raztopljen sneg na vreči ponuja v tem trenutku najboljše pijačo na svetu. Šele nato odpnem smuči in ugotovim, da je spust trajal 45 minut.

Sesedem se in kar pustim, da duša izstopi iz telesa. Polglasno si prigovarjam, da je vse to res. Nekaj trenutkov sem tiho, tiho, nato pa zajodlam in se derem kot obseden. Po dolgem zleknjen v snegu čakam na še kakšen notranji vzgib, pa božanska utrujenost opravi vse drugo.

Na vodniškem uradu dežujejo vprašanja in čestitke. Vedo povedati, da je spodnji dve tretjini mojega smučanja, prav tako z začetkom na grebenu Mittelegi, že opravil **Toni Waleruz**. Vendar: kjer je sneg, je tisoč spremenljivk in vsako dejanje je samosvoje.

Na poti domov sem pod vtisom uspeha dosegel v sebi že dolgo izgubljenjo – očiščenje. V teh trenutkih sem še vedel, kaj, kdo, kam... Veselil sem se te dragocenosti.

Gore so strup, zdravilo iz njega pa se mora naučiti izdelovati vsak sam.

SKUPŠČINSKE RAZPRAVE O KAPELI NA KREDARICI

BOŽJI HRAM POD TRIGLAVOM

ALEKSANDER ČIČEROV

Lansko pozno jesen, ko je bilo za to leto že prepozno, da bi poleg Triglavskega doma na Kredarici začeli zidati najvišjo kapelo pri nas, so se zidave lotili v klopek slovenske skupščine.

Na kar dolgotrajnih razpravah v vseh treh zborih slovenskega parlamenta so se lomila kopja o tem, ali naj na Kredarici bo kapelica in kakšna naj bo, če že bo. Planinski vestnik je podrobno prislusnil tem razpravam.

NAMESTO UVODA

Leta 1896 je **Jakob Aljaž** ob planinski koči na Kredarici postavil kapelico, ki je bila velika 1,70 × 3,20 metra in visoka približno 3 metre.

Kapelico so leta 1954 porušili. Planinska koča je bila od postavitve do danes večkrat prezidana, zadnja povečava planinskega doma na Kredarici v začetku osemdesetih let pa je segla tudi čez temelje prvotne kapelice. Zato želje investitorja po postavitvi nove kapelice na istem mestu ni več možno uresničiti in je tako predlagana nova lokacija, s katero bi hkrati uredili razkopen prostor severovzhodno od planinskega doma. Investitor ob pobudi predlaga tudi spremembo velikosti: namesto kapelice naj bi zrastle kapela. Po osnutku je njena velikost 9,70 × 6,50 do 15 metrov (čelni zidovi), višina 6,40 metra in s križem 9,20 metra, s čimer se razmerje med planinskim domom in kapelo ohranja približno enako, kot je bilo med prvotno planinsko kočo in kapelico. Tudi uporaba materialov je prilagojena tipiki prostora, hkrati pa

materialom obstoječih novih objektov in vremenskim razmeram.

Izvršni svet Skupščine Republike Slovenije je sprejel pobudo Planinskega društva Ljubljana-Matica in predlagal, da Skupščina Republike Slovenije v skladu s 14. členom zakona o Triglavskem narodnem parku soglaša z gradnjo kapele na Kredarici. Ta člen pa določa: »Graditev objektov ali drugi posegi v prostor, ki so prepovedani z 12. in 13. členom tega zakona, se lahko izjemoma dovolijo s soglasjem Skupščine Slovenije.«

Izvršni svet Skupščine Republike Slovenije je mnenje o pobudi Planinskega društva Ljubljana-Matica, ki se nanaša na ponovno zgraditev kapelice na Kredarici, obravnaval in sprejel na 118. seji 20. septembra 1991.

POBUDA V SKUPŠČINSKIH KLOPEH

Pobudo za ponovno zgraditev kapelice na Kredarici je obravnavala Komisija Skupščine za varstvo okolja in naravne dediščine kot matično telo 23. septembra 1991.

V razpravi so vsi prisotni člani komisije načelno podprli izgradnjo kapelice na Kredarici. Izraženi pa so bili nekateri pomisleki na konkretno predlagano rešitev, še zlasti predlagano velikost kapele, ki je bistveno večja od prvotno postavljene. Opozorjeno je bilo, da bi se moral ta objekt – kot tudi vsi drugi objekti – primerno vključiti v prostor Triglavskega narodnega parka. Glede na to, da v tej jesenski sezoni ne bo več možno izvajati gradbenih del v večjem obsegu, je bil podan predlog, naj se opravi strokovno nevtralna krajinska, urbanistična in

Aljaževa kapelica ob prvem Triglavskem templju na Kredarici

arhitektonska presoja predlaganega projekta ter gradnjo intenzivira v prihodnjem letu.

Člani Komisije za varstvo okolja in naravne dediščine so predlagali zborom Skupščine Republike Slovenije, da v skladu s 14. členom zakona o Triglavskem narodnem parku soglašajo z gradnjo kapele na Kredarici. Večina prisotnih članov komisije je podprla gradnjo kapele v predlagani velikosti in izvedbi ter na lokaciji, ki je bila na seji predstavljena z grafičnimi in slikovnimi prilogami ter maketo. Izraženo pa je bilo tudi mnenje, da je pred dokončno odločitvijo potrebno pridobiti krajinsko presojo.

Pobuda je bila uvrščena na dnevne rede vseh treh zborov Skupščine Republike Slovenije. Preden pa si ogledamo razprave v skupščinskih zborih, je potrebno opozoriti na zakonsko podlago, ki je omogočila, da je pobuda sploh prišla do republiške skupščine.

ZAKON O TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU

Zakon o Triglavskem narodnem parku (TNP) je razglasilo za ukazom Predsedstvo Socialistične republike Slovenije 27. maja 1981.

Zakon je nastal na podlagi zakona o naravni in kulturni dediščini z namenom, da se ohranijo izjemne naravne in kulturne vrednote, zavaruje naravni ekosistem ter značilnosti živega in neživega sveta narodnega parka pred vse nasilnejšim človekovim poseganjem. Posege v prostor zakon obravnava v 12. in 13. členu. Ob tem zakon taksativno navaja in prepoveduje tiste

posege, katerih pritisk je bil najmočnejši (npr. počitniške in stanovanjske hiše posameznikov), v naštevanju pa izpušča vrsto drugih, ki so kot posegi v prostor vsaj enako obremenjujoči. V času nastanka zakona je bilo očitno za potrebe taksativnega naštevanja popolnoma iluzorno pričakovati, da bi kdo hotel v območju parka npr. postaviti ali tovarno ali kapelico ter pomisliti, da je lahko agromelioracija ali izvedba gozdnih cest ekološko sporna. Vendar pa je za vsak primer vse druge morebitne posege previdno strnil pod drugo alineo 13. člena: »Prepovedano je tudi spreminjanje oblikovitosti in sestave površja z zemeljskimi deli razen v tlorisu objektov in za potrebe pašništva.« Za katerikoli poseg, vključno z gradnjo, je namreč nujno poseči v konfiguracijo terena. S takšno dikcijo je bila splošna varovalka postavljena kriterialno, na najširši možen način.

Ne glede na navedeno pa 14. člen zakona o Triglavskem narodnem parku določa, da »se graditev objektov ali drugi posegi v prostor, ki so prepovedani z 12. in 13. členom tega zakona, lahko izjemoma dovolijo s soglasjem Skupščine Republike Slovenije.«

In tako so skupščinski delegati začeli odločati.

HITRA ODLOČITEV DVEH ZBOROV

Razprava v zboru občin Skupščine Republike Slovenije je bila pravzaprav razmeroma hitro končana, saj so razpravljali v glavnem le trije delegati. Delegat zelenih iz Maribora **Matjaž Jež** sicer ni nasprotoval zidavi kapele na Kredarici, pomisleke pa je imel glede njenega oblikovanja, ki da je »preveč odmaknjeno od sloven-

Kapelica je še vedno stala ob Triglavskem domu, ko so ga prvič povečali

skega ljudskega stavbarstva«, zato bi želel več osnutkov, na podlagi katerih bi se bilo mogoče odločiti za najprimernejšega. Odgovoril mu je predsednik zbora **Ivan Bizjak**, ki je menil, da »skupščine vendarle ne moremo degradirati v občinski upravni organ, pristojen za gradbene in komunalne zadeve. Mislim, da so takšne stvari v pristojnosti tega organa, pa še Triglavski narodni park ima določene pristojnosti, pač v skladu z zakonom. Zakon nalaga Skupščini Republike Slovenije, da dá soglasje pri vsakršnem takem posegu – in samo za to gre«.

Ker je že kazalo, da je s tem razprava končana, je predsednik zbora predlagal sklep, kakršnega naj bi zbor sprejel: »Skupščina Republike Slovenije soglaša z gradnjo kapele na Kredarici na zemljišču s parcelno številko 1484/7 k. o. Dovje, zemljiško knjižni vložek št. 1337, po idejni zasnovi **dr. Jožeta Marinka**, dipl. inž. arhitekture.«

Takšnemu predlogu je nasprotoval minister za varstvo okolja in urejanje prostora **Miha Jazbinšek**, kajti »v sklepu, ki naj bi ga sprejela Skupščina Republike Slovenije, naj bi bilo samo soglasje za gradnjo in nič več«. Potem je bil tudi poslanec **Fedja Klavora** enakega mnenja. Oglasil se je še poslanec **Ervin Schwarzbartl**, ki je dejal, naj sklep kar ostane tak, kot je bil predlagan, ker bi sicer »lahko začeli ponovno razpravljati o nekakšnih natečajih, iskati arhitek- te in bi se nazadnje lahko zgodilo še to, da te

kapelice ne bodo niti gradili in jo bomo torej izgubili«. – Na koncu koncev so delegati zbora občin sprejeli predlagani sklep, v katerem pa arhitekt ni omenjen.

Še krajša je bila razprava v zboru združenega dela slovenske skupščine. Razpravi v zboru je dal začetno intonacijo njegov predsednik **Jože Zupančič**, ki je poslanecem sporočil, da so ga klicali iz Planinske zveze Slovenije in nekaterih planinskih društev ter mu sporočili, da so navdušeni in podpirajo gradnjo kapelice na Kredarici. »Mislim,« je dejal predsednik, »da pobudo lahko podpremo tudi v Zboru združenega dela.«

Delegat **Jaša Zlobec** je ob tem menil, da »se mi zdi precej bizarna zadeva graditi cerkev na Kredarici; zakaj se niso odločili, da preprosto naredijo tako stvar, kot jo je Aljaž postavil, ker sodi v tak kulturnozgodovinski okvir. Neprimer- no in nerazumno je sredi kraja, kjer nikoli ni bilo nobene cerkve, graditi cerkev. Kolega Jazbinšek sedi še vedno tam in bi ga prosil, da malo bolj razloži, v čem je poanta. To govorim, ker ne vidim nobene povezave med Aljaževo zgradbo in to novo cerkvijo.«

Francija Gradišarja je zanimalo, kdo je investitor in kdo bo to plačal, ali bo to plačala država Slovenija ali cerkev.

Miha Jazbinšek je obema odgovoril: »Če hočete čisto strokoven odgovor, potem moram pač povedati, da je arhitektonska kompozicija ponavadi na nek način izbalansiranost mas. Nelogična je majhna pika ob ogromnem sistemu, reci- mo kapelica ob avtocesti. Do majčkene cerkvice

se ne moreta pripeljati po avtocesti, do ogromnega sistema pa ne morete priti po poljski poti. To je osnovno razmerje. Reči moram, da nisem kvalificiran govoriti o tem, kdo je investitor, enostavno zato, ker mi nismo, družba pa verjetno tudi ne. (V pobudi PD Ljubljana-Matica je jasno zapisano, da je investitor Rimokatoliško župništvo, ki na podlagi brezplačnega prenosa lastninske pravice že od 13. 3. 1990 razpolaga s stavbnim zemljiščem za novo kapelico; op. avtorja.) Ali pa bom rekel tako: družba je plastovita. Ima kup svojih asociacij, ena od teh pa je očitno slovenska katoliška cerkev in verjetno ta asociacija zna nastopati tudi kot investitor. Si pač predstavljam, da to ne gre iz proračuna. – Ne bi bilo nič narobe, če bi za kakšen meter zmanjšali gabarit, ampak to vzemite kot dodaten, majčken predlog.«

Zbor združenega dela je z večino glasov prisotnih sprejel sklep o soglasju za gradnjo kapele na Kredarici. Za sklep je glasovalo 35, osem je bilo vzdržanih, proti pa ni bil nihče.

ČRNA GRADNJA?

Izredno dolga pa je bila razprava v družbenopolitičnem zboru slovenske skupščine, v kateri je bilo slišati zelo nasprotujoča si mnenja. Pobudo je predstavil minister Jazbinšek: »Po zakonu o Triglavskem narodnem parku je za posege, ki tam niso eksplicitno predvideni, zahtevano soglasje republiške skupščine. Vsebinsko gledano gre v bistvu za nadomestni objekt sakralne funkcije. Gledano arhitektonsko je šlo svojčas za manjši objekt, vendar je tudi Kredarica bila takrat manjša. Glede vklopljenosti v ta mikroambiant moram povedati, da gre tu za naravni amfiteater, ki je dejansko od zunaj neviden. Moram povedati, da gre tudi za neko rano v grebenu, ki je bila narejena ob zidavi doma. Tako gre v bistvu tudi za sanacijo grobega posega v prostor z objektom, ki tja sodi vsebinsko, oblikovno in dimenzijsko.

Smatram torej, da je iz teh razlogov soglasje s strani te skupščine primerno.«

Dr. Hubert Požarnik je zatem dejal, da je Komisija za varstvo okolja o tem razpravljala in priporoča Skupščini, da dá soglasje za gradnjo kapele na Triglavu. Ali je predloženi načrt ustrezen ali ni, pa je bila komisija različnega mnenja. »Sedaj se vključujem kot posameznik in tudi kot posameznik priporočam, da damo soglasje za gradnjo te kapele. Ob tem pa želim opozoriti, da investitor do danes ni pridobil niti lokacijskega, niti gradbenega dovoljenja, niti soglasja spomeniškega varstva, niti mnenja Triglavskega narodnega parka. Skratka, niti najosnovnejše obvezne dokumentacije, kljub temu pa je že začel graditi.«

Investitorju se je postavil v bran **Ignac Polajnar**, ki je dejal, da »je investitor vse te papirje skušal

dobiti, iskal jih je že leto dni, in sicer od lanskega meseca maja, morda nekoliko pozneje, seveda v upanju, da jih bo v teh novih časih, novih razmerah, tudi čimhitreje dobil. Res je pa tudi, da je Triglavski narodni park žogico dal naprej. Triglavski narodni park se sam ni upal ali hotel odločiti in je žogico podal naprej, to pa je storil tudi občinski upravni organ. In tako je stvar prišla do ministra za urejanje prostora in tako je stvar zdaj v parlamentu.

Kar se tiče objekta, je potrebno povedati, da bo res večji, kot je bil nekoč, in da bo na drugem mestu, kot je bil nekoč, kajti tam, kjer je stal nekoč, zdaj stoji razširjeni Triglavski dom na Kredarici. Če gledate ta Triglavski dom na Kredarici z Bovškega Gamsovca, je to – po mojih merilih – tujek v naravi. Ampak, recimo, da je Triglav slovenska božja pot in božja pot mora imeti tudi vso ustrezno infrastrukturo. Dom se je povečal že tudi potem, ko je bil zakon o TNP sprejet. Če je na Kredarici že poskrbljeno za telo, naj bo tudi po stari slovenski šegi še za duha. Če je ta kapelica večja, kot je bila nekoč, bo večja skladno s povečanim Triglavskim domom. Meni se stvar ne zdi sporna.

Kapelica bo stala v kotanji in ker je bilo veliko besed, češ da bo križ iz kotanje močno štrlel ven, moram reči, da to ni res; križ bo zelo malo gledal ven, iz nekaterih zornih kotov pa sploh ne bo viden, ker je teren toliko poglobljen. Kapelica bo večja tudi zato, da bo zagotovljen verski obred, ki ne bo motil planincev, ki k takemu obredu ne bodo šli in da bodo tudi ti, ki bodo pri obredih, nemoten. Prepričan sem, da bo kapelica na Kredarici požlahntila ta konec Triglavskega narodnega parka, čeprav zame osebno to ni posebno žlahten del Triglavskega narodnega parka.«

RAZLIČNI POGLEDI NA KAPELICO

Za popestritev razprave je nato poskrbel **Jože Smole**: »Do razprave kolega Ignaca Polajnarja se mi je zdelo, da razpravljamo o soglasju za izdajo dovoljenja za gradnjo kapele na Kredarici. On je zdaj govoril o tem, da je pot na Triglav »božja pot«. Proti temu protestiram. Lahko da nekateri tudi to pot smatrajo za »božjo pot«, samo zdaj ne recite nam vsem, ki gremo na Triglav, da hodimo po »božji poti«. Zato prosim: če je Polajnar napako naredil, naj se tu opraviči.«

Minister **Jazbinšek** je ob tem menil, da je Nace Polajnar ta termin uporabil kot metaforo.

Za ministrom sta se k razpravi oglasila delegata **Franci Pivec** in **dr. Stanko Busar**. Prvi je dejal, da »bi bil pravzaprav za dejansko rekonstrukcijo, obnovo kapele v njeni izvorni obliki«, kajti »to bi bilo najučinkovitejše protestiranje proti temu, da so objekt v nekem obdobju brez

razumljivih razlogov podri!«. Drugi je najprej povedal Jožetu Smoletu, da planinci hoji na Triglav iz več vzrokov pač rečemo »božja pot«, s čimer ni nikoli mišljena kakršnakoli verska opredelitev. Zatem je dejal, da »je Triglav kar precej onečaščen pod Kredarico. Jamo« (v kateri bo stala kapela; op. ur.) »so tam skopali gradbeniki, da so dobili material deloma za beton in deloma za nasip kar velikega doma; takrat zaradi tega ni nihče dvignil nikakršnega hrupa, kaj delajo pod Triglavom. Kot geolog mislim, da je prav, da to luknjo, ki jo je pred kratkim naredil človek, zapolnimo, in sicer s takšnim objektom, ki ima v kulturnem svetu vsekakor posebne vrednote«. Poudaril je, da ne bo razpravljal o velikosti objekta, toda ko je bil model na ogled za Komisijo za varstvo okolja, se je kapela prav lepo vključevala v tisto okolje.

»Nenavadno bi bilo, da gremo postaviti majhno kapelico ob takšnem ogromnem domu, ki vsekakor kazni tisto okolje. Toda če smo že dom razširili, ni prav nič hudega, da je za velike slovesnosti, kamor pride veliko Slovencev, tudi večji objekt, kjer so lahko nekako tudi njihove duše bližje Bogu tamkaj pod Triglavom. Gospod Smole se smeje, oba pa sva istega mnenja, ali ne!«

Ko je že kazalo, da bi razprava šla v to smer, se je oglasil delegat **Jožef Školč**, ki je odločno nasprotoval zidavi tako velike kapele, »ki bi jo v naši vasi imenovali cerkev, v kakšnem večjem kraju pa cerkvice, nikakor pa ne kapelica, ker je to kar velika hiša«. Ko se je skliceval na informaciji Huberta Požarnika in Mihe Jazbinška, da pod Triglavom gradijo brez ustreznih dovoljenj, je zaradi tega ostro protestiral in dejal, da je v tem primeru to navadna črna gradnja, ki jo je treba odločno preganjati in jo onemogočiti. Strinjal bi se kvečjemu z zidavo tako velike kapelice, kot jo je zidal Aljaž, proti odgovornim za začetek črne gradnje na Kredarici pa bi bilo treba po njegovem mnenju najostreje ukrepati.

Delegata **Viktorja Žaklja**, kot je dejal, predvsem moti to, da so odločitev o gradnji na Kredarici v parlamentu nekako spolitizirali, ko del poslancev zidavo zagovarja, drugi, ateistični del pa ji nasprotuje, čeprav bi morali vsi skupaj odločati le v skladu z veljavno zakonodajo o tem, kakšen objekt naj bi postavili (če naj bi ga sploh) v tisti občutljivi gorski prostor. »Če sem prav obveščen,« je dejal, »je zamisel o gradnji kapelice na Kredarici stara že več let, zdaj pa bo, upam, končno le stala.« Ko je kritiziral metodo, da so skupščinskimi delegatom hoteli zamolčati začetek pravzaprav črne gradnje na Kredarici, je za to velik del okrivil ministra Jazbinška, ki je takoj reagiral:

»Niso postopali čisto tako, kot bi bilo treba,« je dejal. »Niso pravi čas šli na prave naslove. Ko

pa so že prišli na pravi naslov – to sta dve ministrstvi, za kulturo in naše –, moram reči, da so bile s strani Ministrstva za kulturo definicije dvoumne: ne gre za nadomestno gradnjo na isti lokaciji, ker je tam danes dnevna soba planinske kočice. Reči moram, da se je v tem procesu, odkar so prosili za to soglasje, vendarle zgodila projektna transformacija iz večjega objekta v manjši. Tudi tipologija se je popravila v tem času. Pot je sedaj tu zakonita. Vendar kapelica, velika dva krat tri metre, v tistem prostoru ne zdrži. V tistem prostoru bi bil to tujek.«

PODAJANJE ŽOGIC DO ODLOČITVE

Vnovič se je oglasil Jožef Školč, ki je dejal, da je zdaj, pozno jeseni, čas za gradnjo na Kredarici za to leto zamujen. »Zato bi bil moj predlog,« je dejal, »da je skupščina tista, ki zadnja odloča o soglasju za gradnjo te kapelice šele potem, ko se pridobi vsa druga ustrežna dovoljenja, ne pa da se potem morebiti s tem skupščinskim soglasjem druge izsiljuje, da dajo dovoljenja.«

Temu predlogu je sledil krajši ping-pong: dr. Požarnik se s predlogom delegatskega kolege Školča ni strinjal in se je zavzemal za obrnjen vrstni red, **Darja Lavtižar-Bebler** je popolnoma soglašala z mnenjem Jožefa Školča in predlagala, naj bi skupščinsko odločitev o tem odložili, dokler ne bo pripravljena popolna strokovna podlaga, Jože Smole (»da ne bo nesporazuma: jaz sem za gradnjo kapelice«, kot je dejal) pa je postavil »zelo načelno vprašanje: investitor je začel delati, preden je ta skupščina karkoli odločila. Če bomo šli preko tega, to pomeni, da bomo legalizirali vse oblike črnih gradenj. Ne vem, kako si je investitor to dovolil, toda po vsem, kar sem slišal, so tam že nekaj delali, zdaj pa od nas zahtevajo soglasje.«

Piko na i je na koncu koncev vendarle postavil minister Miha Jazbinšek, ki je dejal, da »je za kakršnokoli aktivnost na Kredarici od zdaj dalje pogoj skupščinska odločitev.« Omenil je, da delegati vendarle imajo nekakšno predstavbo, kako bi se načrtovani objekt vključil v okolje in torej nikakor ne gre za nekakšno kukavičje jajce. »Mislim,« je dejal, »da bi bilo treba iti v smer generalnosti sklepa. Kdor pa hoče odpirati vprašanja črnih gradenj in podobnih stvari, naj jih odpira posebej. Predlagam, da brez tega dodatka sprejmete sklep o tem, da je gradnja takega objekta na tej lokaciji primerna namembnostno in tudi glede vklopitve v prostor.«

Družbenopolitični zbor je po takšni razpravi sprejel sklep: »Skupščina Republike Slovenije soglašajo z gradnjo kapele na Kredarici na zemljišču s parc. št. 1484/7, k.o. Dovje, zemljiško-knjžni vložek št. 1337.« Za tak sklep je glasovalo 26 poslancev, 2 sta bila proti, 15 pa se jih je vzdržalo.